

Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Санагинская средняя общеобразовательная школа»

«Утверждено»
Директор МАОУ
«Санагинская СОШ»
 /Бандеева И.В./
ФИО
Приказ № 95 от «28» 08 2017 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет: бурятский язык

Класс: 3 «а»

Учитель: Цыбикова С.А.

Категория: I

Стаж: 30

2017-2018 учебный год

Номой байгуулга

Абянууд ба узэгүүд.Энэ бүлэгэй гол шухала ойлгосонуудыг хурагшад нэгэдэхи класста ойлгож абана. Дурбэдэхи и класста бэшэгэй дуримууд сооһоо гол шухалань тургэн ба удаан аялгануудыг, дифтонгнууд, йотирована аялгануудыг угэ соо зуб хэрэглэжэ, бэшэжэ һуралга болоно. Эдэниие хоёрдохи класста ойлгуулбашье, гурбадахи класста бури орео шэнэ дуримуудыг хэрэглэжэ дабтаха, бэхижуулхэ хэрэгтэй.

Угэ. хурагшад угэ гээшэ бодото байдалай элдэб юмэнуудыг харуулһан элдэб удхатай байдаг, мэдүүлэл соо, илангаяа холбоотой хэлэлгэ соо ороходоо, бури шэнэ удхатай болодог, ондо ондоогоор угуулэгдэдэг, угэнууд дутэрхы гу, али тад ондоо удхатай байжа болодог гэхэн ойлгосо абаха болоно. Угын буридэл 3-дахы класста үзэгдэхэ. Тиихэдэ һуури ба залгалта тухай ойлгуулаад, тэдэниие бэшэхэ дуримуудтэйнь танилсуулха. Угын һуури соо тодо бэшэ тургэн аялгануудыг, угын һуулдэ тодо бэшэ ээ, эй аялгануудыг бэшэхэ дуримдэ анхарал таигдаха. Угын үндэһэн ба суффикс тухай туруушын ойлгосо абаха. Гурбадахи класста «Юмэнэй нэрэ», «Тэмдэгэй нэрэ», «Глагол» гэхэн ойлгосонууд ба тэрминуудыг ойлгожэ абана.

Мэдүүлэл. Гурбадахи классай хурагшад нэрлуулэгшэ, хэлэгшэ гэхэн терминуудтэй, мэдүүлэлэй юрын гэшуудтэй (тэдэниие илгангуй) танилсажа, тэдэниие мэдүүлэл сооһоо илгана дадалтай болохо.

Хэлэлгэ хугжоолгэ

Хэлэлгэ хугжоолгын худэлмэри хэшээл бүхэндэ, тэрээнһээ гадууршыг, саг ургэлжэ ябуулагдажа байха ёһотой. Ухибуудыг хургуулида ороһон удэрһоо эхилжэ, бултыгнь һайнаар, угэ баянтайгаар хэлүүлжэ, алдуугуйгоор бэшуулжэ хургаха гээшэ тон орео, харюусалгатай асуудалнуудай нэгэн болоно.

- Энээн дээрэхэ эхин классудай урда иимэнууд гол шухала эрилтэнууд табигдана;
- хурагшадай хэлэлгэ хугжоолгэдэ багшын хоороон жэшэ боложо угэдэгын мэдээжэ ха юм, тиимэхэ тэрэнэй хоороон алишыг талаһаань педагогикын ба психологиин эрилтэнуудтэ харюусама байха ёһотой;
- Багшын табиган асуудалда угтэхэ хурагшын харюу дуурэн байхаһаа гадна удхынгаа талаар эли тодо, ойлгосотой байха;
- Узэжэ байһан юмэн тухайгаа хурагша бүхэн эли тодоор, ойлгосотойгоор хоорэжэ угэхэ дадалтай болоһон байха.
- Эхин классудай хурагшад литературна турэлхи хэлэн дээрэ зубоор, уран гоеор хоорэхэ шадабаритай болоһон байха.

Бэшэлгэдэ хургалга.

Эхин классудай хурагшад айли бүхы бэшэлгэнь нягта сэбэр, эли тодо ба алдуугуй байха ёһотой. хурагшад бэшэжэ оо һанал бодолыг найруулан бэшэжэ һуралга – эдэ болоно. Дээрэ дурлагдаһан шадабари ба дуршэлнууд бага багаар, дурбэн жэлэй туршада бэлуулэгдэнэ. хуралгын зорилго иимэ:

- 1) абыае үзэгтэ «оршуулха» (фонетикэ-графическа бэшэлгэ тухай хэлэгдэнэ);
- 2) үзэг, угэ, м эдуулэл зубоор, эли тодоор бэшэхэ, номһоо, самбарһаа буулгажа бэшэхэ, багын уншалга доро бэшэхэ, бэшэхэнэ шалгаад, гаргаһан алдуунуудаа заһаха;
- 3) хараһан, дуулаһан тухайгаа, оорынгоо һанал бодолыг найруулан бэшэжэ һуралга – эдэ болоно.

Хурагшад ай дадал ба шадабари

хурагшад мэдэхэ ёһотой:

- аялганай тааралдал, һубарил, нугарал; угын һуури ба залгалта, үндэһэн ба суффикс, хэлэлгын хубинуудыг, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшуудыг.

Шадаха ёһотой:

50 -50 угэтэй диктант бэшэжэ, угын һуулэй ээ-эй, ээ – оо аялгануудыг хэрэглэжэ хэлэлгын хубинуудыг мэдүүлэл соо оложо, угэнуудыг буридэлээрнь болон хэлэлгын хубяарнь разбор хэжэ, синтаксическэ разбор хэжэ, мэдүүлэл соо шухала ба юрын гэшуудыг оложо, 50-60 угэтэй изложнени бэшэжэ, хараһан юмэн тухайгаа сочинени бэшэхэ.

Шалгалтын худэлмэринүүд

№	Даабариин янзанууд	Тэмэнууд
1	Текст	Абян ба үзэгүүд

2	Шалгалтын диктант	Угын буридал
3	Үгэнүүдэй диктант	Хэлэлгын хубинууд
4	Шалгалтын диктант	Шалгалтын худэлмэри

Календарно-тематическэ түсэб

		Темэ	Бодото зорилго Шадал	Метапредменэ шадалнууд	Олохо дадал
1		Амар мэндэ, хургуули ! Б.Б. Намсарайн. Хэлэмнэй Д.Ошоров. Актриса болохоб Манай Эхэ орон Аглаг найхан Буряд оромнай Байгал тухай домог	Аман хэлэ хүгжөөлгэ. Зубөөр, уранаар, аянгыень баримталан, удхыень ойлгожо, тургөөр уншажа хураха. Турэл хэлэн, турэһэн дайда хүндэ юундэ хэрэгтэйб гэһэн ойлгосо үгэхэ. Зурагаар рассказ зохоожо,уранаар уншажа хураха.	Схемээр мэдүүлэл зохоожо хураха,тоонто нютаг тухай рассказ, шүлэг зохоохо болохо	Өөрынгөө ханал хэлэжэ шадаха
2		Арадай аман зохоолнууд алтанһаа үнэтэй булашамнай	Арадай аман зохоолнуудай , таабаринуудые мэдэхэ болохо. мүрнүүдые зурагтай зэргэсүүлэн, өөрынгөө үгөөр хөөрөжэ шадаха. Онтохонуудые аянгатайгаар уншажа шадаха. Текстын удхыень ойлгон, нэгэ жэгдээр, уран гоёор уншаха шадабаритай болохо, оньһон үгэ, жороо угэ. Уншаһан текстээ хубинуудта хубаагаад, тэдэнэйнгээ удхын холбоо баа удаа дараалан болоһон үйлые өөрөө оложо шадаха, текстдээ түсэб табиха шадабаритай болохо.	Зурагаар рассказ зохоожо, тэрэнээ удхаарнь хөөрөжэ шадаха. Онтохо зохоожо шадаха, тэрэнээ дэлгэрэнгы болгохо шадабаритай болохо.	Һанамжаяа хэлэжэ шадаха, дүн гаргажа шадаха Өөрынгөө һанамжа хэлэхэ
3		Уран шүлэгэй догин дээрэ Намар	Уншаһан текстээ хубинуудта хубаагаад, тэдэнэйнгээ удхын холбоо баа удаа дараалан болоһон үйлые өөрөө оложо шадаха, текстдээ түсэб табиха шадабаритай болохо.	Журам сахижа ябаха дүримүүдые мэдэхэ, сахижа шадаха. Зурагаар рассказ зохоожо, тэрэнээ удхаарнь хөөрөжэ шадаха.	Аман хэлэлгэдээ уран үгэнүүдые хэрэглэхэ

		Уншаһан зохеолнуудаа уранаар уншажа, хөөрөжэ, асуудалнуудта харюусажа шадаха. Шулэг уран гоеор уншажа шадаха, зпхеожо туршаха.		
4	Үгэ. Абяанууд, үзэгүүд Түргэн, удаан аялганууд. Дифтонгнууд. Иотированна аялганууд. Аялганай тааралдал, хубарил. Удаан оо-ээ аялганууд. Тодо бэшэ ээ-эй аялганууд. Абтаһан үгэнүүдые зуб бэшэлгэ. Абтаһан үгын һүүлэй а,о,э аялгануудые бэшэлгэ	Түргэн ба удаан аялгануудые илгаруулжа ба бэшэжэ шадаха. Дифтонгнуудые зүбөөр үгүүлжэ ба бэшэжэ шадаха. Аялганай тааралдал, хубарил, нугарал дүримэй ёһоор бэшэжэ шадаха. Абтаһан үгэнүүдые алдуугүйгөөр бэшэжэ, үгүүлжэ шадаха. Упражненинууд, хургалгын диктант, зурагаар худэлэлгэ, карточкаар худэлэлгэ, изложени тусэбөөр бэшэлгэдэ һураха.	Зурагаар рассказ зохеожо, тэрэнэе удхаарнь бэшэжэ шадаха. Удхаараа холбоотой паар үгэнүүдые илгажа, мэдүүлэл зохеожо, тэрэнэе дэлгэрэнгы болгохо шадабаритай болохо.	Анализ хэжэ, дүн гаргажа шадаха
5	Үгын үндэһэн. Түрэл үгэнүүд Угын үндэһэн, суффикс. Угын һуури, залгалта. Тодо бэшэ тургэн аялганууд.	Угын буриделөөр шуулбэри хэхэ дадалтай болохо. Нэгэ үндэһэтэ үгэнүүдые ханажа ба зүбөөр бэшэжэ шадаха. Тодо бэшэ тургэн аялгануудые зүбөөр бэшэжэ шадаха. Упражненинууд, туубэри диктантнууд, зурагаар рассказ зохеолгодо һураха.	Угэнүүдэй үндэһэ, суффикс, залгалта зүбөөр оложо шадаха, тэдэнэе хэрэглэжэ шадаха	Нухэртэео худэлжэ шадаха
6	Абтаһан үгэнүүд Абтаһан үгэнүүд Тухай ойлгосо Абтаһан үгэнүүдүүдые бэшэхэ дүрим Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялгануудые зүб бэшэлгэ	Абтаһан үгэнүүд тухай ойлгосотой болохо, тэдэниие бэшэхэ дүрим мэдэхэ Мэдуулэл зохеохо, зурагаар худэлхэ, упражненинууд, зрительнэ диктант, изложении, шуулбэри хэхэ, творческо даабаринууд	Сюжетнэ зурагуудые гуу, али телевизор хараад, тэдэнэйнгээ удхаар богонихон рассказ бэшэхэ.	Анализ хэжэ, дүн гаргажа шадаха

7		<p>Хэлэлгын хубинууд Юумэнэй нэрэ.Нэгэнэй ба олоной тоо. Юумэнэй нэрын хубилалга. Дахуул угэнууд. Тэмдэгэй нэрэ. Глагол. Глаголой һуури, залгалта. Адлирхуу удхатай, харша удхатай угэнууд. Уйлэ угэнууд Уйлэ угын сагууд</p>	<p>Юумэнэй нэрын, тэмдэгэй нэрын, глаголой удха шанар ба асуудалнуудтай танилсаха. Нэгэнэй ба олоной тоодо байнан угэнуудые илгаруулжа шадаха.Мэдуулэл соо ондоо угэнуудтэй холболдожо, юумэнэй нэрын нуул залгалтануудые абадаг тухай ойлгосо.Дахуул угэнуудые зубөөр хэрэглэхэ дадалтай болохо. Зурагаар худэлмэри, упражненинууд, творческо диктантнууд,словарна диктантнууд, сээжээр бэшэлгэ.</p>	<p>Схемээр мэдуулэл зохоохо,текст шуулэг сооһоо тэмдэгэй нэрэнуудые ололго.Морфологическа шуулбэри хэлгэ. Адлирхуу ба харша удхатай угэнуудые хэрэглэжэ мэдуулэл зохоолго</p>	<p>Өөрынгөө бодол хэлэжэ шадаха</p>
8		<p>Мэдуулэл</p>	<p>Юрэ хөөрэхэн, асууһан, шангадхалан мэдуулэлнуудые илгажа шадаха,нэрлуулэгшэ ба хэлэгшэ гэхэн терминтэй танилсалга, мэдуулэл сооһоо илгажа һураха.Юрын гэшууд тухай юрэнхы ойлгосотой болохо. Синтаксическа шуулбэри хэхэ дадалтай болохо. Мэдуулэл зохоохо, зурагаар худэлхэ, упражненинууд, зрительнэ диктант, изложении, шуулбэри хэхэ, творческо даабаринууд хэхэ шадаха</p>	<p>Схемээр мэдуулэл зохоожо һураха, өөрынгөө ханал хэлэжэ, Анализ хэхэ шадаха</p>	<p>һуралсалай ном, дидактическа материалнууд, зурагуудые хэрэглэжэ, өөрынгөө ханамжа баримталжа, багсаажа һураха</p>
9		<p>Хэлэлгэ, хэлэлгын нюусанууд Монолог, диалог,текст, абзац,текстын хубинууд,язанууд Фразеологизмууд Онһон үгэнүүд болон таабаринууд Дабталга</p>	<p>Текст, текстын илгаа, монолог, диалог мэдэхэ болохо Фразеологизмуудые, Онһон үгэнүүдые болон таабаринуудые мэдэхэ Упражненинууд. Творческо даабаринууд. Шалгалтын диктант Упражненинүүд. Творческо худэлмэри.</p>	<p>Хөөрэхэ, бэшэхэ,диалог, монолог зохоохо, текст зохоожо шадаха. Фразеологизмнуудые, Онһон үгэнүүдые болон таабаринуудые илгаруулжа шадаха, тайлбарилжа шадаха</p>	<p>Анализ хэхэ, дүн гаргажа шадаха Нухэртгөө худэлжэ шадаха</p>

		Шалгалта	Шалгалтын диктант		
--	--	----------	-------------------	--	--

Абьян ба узэгууд

Зорилго: Абьян ба узэгууд болон аялган ба хашалгануудыг бэшэг дээрэ зуб хэрэглэхэ шадабари хэр зэргэ ухибуудтэ ойлгогдооб гэжэ элируулхэ.

Тестово даабаринууд

1. Буряад хэлэнэй алфавидта хэды узэгууд бииб?
А. 33 б. 36 в. 35
2. Хэды удаан аялганууд байнаб, тэмдэглэгты: э, Ы, у, яа, эй, и, оо, уу.
А. 4 б. 6 в. 5
3. Угэнуудыг уншагты. Хэды узэг байнаб, хэды абьян дуулданаб гэжэ харуулагты.
Мульһэн-ү,....а
Аяга-ү...а
Нюдэн-ү,.....а
4. Аялганай тааралдалай ёһоор зуб бэшэгдэһэн үгэ ологты.
А. углөөдэр
Б. үглөөдар
В. Үглөөдэр
5. Аялганай хубарилай дуримөөр бэшэгдэхэ аялган оложо тэмдэглэгты.
А. байгаалиһ .. (ээ, аа)
Б. шууях.....(а,о,э)
В. Гурөөһ..н.... (а,о,э)
6. Аялганай нугаралай ёһоор бэшэгдэһэн үгэ ологты.
А. һэрюун
Б. ёдогонуулха
В. Хоргодолсон
7. Зөөлэн хашагалгантай үгэнүүдыг тэмдэглэгты.
А. долгин
Б. машина
В. Хальһан
Г. Үргэн
Д. часы
Е. элээ
8. Таараха аялгануудыг (у-ү. уй-үй) табигты: ..элсэ, ...хибуун, з...дэн,һан, х..шан, ...тан.
9. Үгын һуулшын үедэ бэшэгдэхэ (ээ-эй) узэг тэмдэглэгты.
Миисг..., нэр., һэбш...н, зөөх..., тэм...н, ээзг..., бээл..., хир....
10. Таараха аялган (оо-ээ) табигты.
Хюр..., хубуунһ..., үүд..., гүүйг..., түүг..., нухэрһ..., түлээг..., хүдэл...
11. Алфавидай гуримаар хубарюулан бэшэгты.
Хандагай, жэмэс, илааһан, дуун, аялга, яһан, шандаган, лимбэ, ёлко, олтирог.

Дүн: 22 балл
20-22 балл- 5
16-19 балл-4

12-15 балл-3
11 баллаа доошо -2

Үгын бүридэл

Зорилго: Үгын нуурида тодо бэшэ түргэн *а, о, э* аялгануудые зүб бэшэхэ дүримэй мэдэсэ шалгах.

1. Диктант

Манай ой

Манай нютагта нархан, шэнэһэн, хасуури ургадаг. Эдэгие шэлбүүһэтэ модод гэдэг. Баһа хуһан, уляһан, бургааһан ургадаг. Ой соо алирһан, зэдэгэнэ, улаагана, гүлзөөргэнэ элбэг юм. Баабгай, гүрөөһэн, шэлүүһэн, хэрмэн, доргон гэхэ мэтын ангууд ойдо байдаг. Хэдынэйшые сагта шубуудай абьян дуулахат. Ой болобол манай байдалда тон шухала. Ойе хамгаалха хэрэгтэй. **(47 үгэ)**

2. Даабаринууд

- 1) Точкын орондо таараха үгэ табикты.
Хуһан, уляһан, бургааһан - ... (ямар?) модод гээшэ.
- 2) Текст сооһоо жэмэсэй нэрэнүүдые түүжэ бэшээд, өөһэдөө ханажа нэмэгты.

Мэдүүлэл

Зорилго: Үхибүүдэй текст мэдүүлэлнүүдээр хубаан бэшэхэ шадабари болон мэдүүлэлэй илгаа элирүүлһые шалгах. Тэрээн соохи үгэнүүдэй холбоо, шухала болон юрын гэшүүдые илгажа шадаха дүй дүршэл шалгах.

1. Диктант

Зүгышые хүндэ туһатай

Зүгы сэсэгэй шүүһэ хорожо эдидэг, суглуулдаг. Тэдэ үбэлдөө эдихэ хоолоо бэлдэнэ. Сэсэгэй шүүһые бал гэжэ нэрлэдэг. Таанар зүгын бал эдихэ дуратай гүт? Бал гээшэ ехэ амтатай, хүнэй бээдэ туһатай. Тиимэ тула хүнүүд зүгы тэжээжэ балынь абадаг. Доржын аба зүгышэн болобо. Зүгынүүдтэ бишихан гэрнүүдые бариба. Тэндэнь бал суглуулдаг торхонууд табигдаба. Зүгынүүдтэ һаад хэжэ, гэрнүүдыень һандаргажа болхогүй! **(56 үгэ)**

2. Даабаринууд

- 1) Зүгын гэрхэнүүд хаана байха ёһотойб? Мэдүүлэл зохёожо бэшэгты.
- 2) Түрүүшын мэдүүлэлэй шүүлбэри хэгты.

Үгэнүүдэй диктант

Зорилго: удаан, ба түргэн аялгатай үгэнүүдые зүб бэшэжэ шадаха.

1. Диктант

Аяма, бүдүүн, гадар, дулаахан, жэмэс, загаһашан, илаһан, малшан, набшаһан, оролдосотой, уляһан, өөхэн, һэбшээн, тугал.

